

**זברכת כהנים**

יש בכללן שתי מצות עשה

אחת לעבוד את ה' בכל יום בתפלה. שנייה לברך כהנים את ישראל בכל יום. וביאור שתי מצות אלו בפרקים אלו.

## כסף משנה

**אהבה. הלכות תפלה פרק ראשון**

## בסוף משנה

הוא לעצמו תפלה קצרה פעם אחת ביום. א"כ יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה כדיחיה בצדק האשה רבה (יבמות דף פ"ט.) ומ"ש בסוכה דלחפלה דרצנן מפסיקין היינו לפי שכבר התפלה אחת ביום ההוא או עתה לו שהיה להתפלל אותה לא יאמר תפלה קצרה ביותר שהוא חייב מן התורה. ומ"ש ועוד שמי שנאכל וכו' אפשר לומר דלא אמרו ספק התפלל ספק לא התפלל אינו

חוזר ומתפלל היינו דוקא כשלא נסתפק לו  
בכל תפלות היום ההוא אבל אם נסתפק לו  
כן חוזר ומתפלל ואפילו אם נאמר דבנסתפק  
בכל תפלות היום ומי פטור י"ל דמתפלל תפלה  
קצרה וכן רב יהודה לא היה מזלי תפלה  
גמורה ג"פ ביום אבל בכל יום היה מתפלל  
תפלה קצרה ע"פ הדרך שכתבתי ולא הוררכו  
להזכיר תפלה קצרה זו צממא ליהות הדבר  
פשוט שלא תיעקר מזה הדבר וייתא ממקומה.  
כנ"ל ליישב דעת רבינו :

**ואין** מנין התפלות וכו'. בתוספתא כש  
שנתנה תורה קבע לק"ש כך נתנו חכמים  
קבע לתפלה ומפרש רבינו כש שנתנה תורה נ'ו'  
קבע לתפלות היום אלמא שאין מנין התפלות  
מן התורה ולא משנה התפלה וכו' וי"ג ולא  
מטעם התפלה וכו' - והכל אחד דמשנה הוא  
מלשון ופגתם או כמו שכתב ה"ר מנחם שהוא  
מלשון משנה תורה שחרגונו פסחגן אורייתא :  
**ואין** לתפלה זמן קבוע וכו'. כלומר אין לתפלה  
זמן קבוע לומר ביום זה נלטינו זה נלטינו  
להתפלל וביום זה לא נלטינו וכן אין לה שעה  
קבועה ביום לומר בשעה פלונית נלטינו  
להתפלל ואם עברה שעה או עבר זמן התפלה  
אלא כל השעות כשרות לתפלה וגם לא בכלל  
מה ששנו בתוספתא כש שנתנה תורה קבע  
לק"ש כך נתנו חכמים קבע לתפלה :

**ב** ולפיכך נשים ועבדים וכו'. משנה פירק  
מי שמחו (דף כ'): נשים ועבדים  
ורקעים חייבים בחטלה: אלא חיוב מזהו וזו  
כן וכו'. כלומר כיוון שאין מטבע חטלה  
מן התורה אלא מה שחייבונו להחלל או עד  
כמה ליזלי ולזיל לכך חמור שיהא אדם מחתק  
ומחטל וכו'. ולמד רבינו כן מדאמרינן בפרק  
אין עומדין (דף ל"ב). דרש רבי שמלאי לעולם  
שאל ירכיו שכן מינוי בנשה וכו' דכתיב ה'  
נא וארחא וכיון דממנע' למדנו כן אלמא  
אין מטבע חטלה זמן מן הסודא, וכנגד מ"ש  
הסודא אמר י"ש מחטל וכו'.

ו' ר"ל שלמד כן מלממרים במשנתו של ר' ה' אליהו חירא ואותו תעבוד עבדו בחורו רבינו ברה"מ אשר לו גמ"מ במ"ש בכל מקום שחזר למתפללים בין שיהיו בארץ בין שיהיו זור למקדש בכל מקום שיהיה המקדש בין עילה ובטח ובגשעון בין כשנכנס בית עולמים לעולם

**פ"א א מצות** עשה להספיל כל יום שנאמר ועבדכם וכו' . כלומר דע מו"ל  
דהאי ועבדכם היינו חפלה מדכתיב ולעבדו כל לבכם אלמא  
סמס עבודה בלב היא דהיינו חפלה :

וכתב הרב צה"מ אשר לו המנוחה הה' שגורו לעבדו וכו'. ולשון ספרי ולעבדו זו חפלה  
וה"מ למה לא כתב רבינו מה שנלמדינו

מזהו זו מדכתיב ולעבדו ככל לבצכם שפורס  
בו זווי התפלה וי"ל משום דלעבדו לאו מזה  
הוא אלא סיפור דברים אס' [שמעו תשמעו  
למלכא חת ה' ולעבדו ונחמי ממר ארצכם  
וה' דלתיא מזהו זו מדכתיב אותו תעבדו  
שחרי מנה במלוא ששית ובו תדבק וי"ל דהאי  
אחלא דהוא מנייהו נקט וכמ"ס ז"ל בשה"ס  
דכבר נכפל זה המיוו פתמים א"ל דלויק קרוא  
דולעבדו ודלואו תעבדו אחו לאזהורי בין לתפלה  
בין לתלמוד וכמבאר בספרי ובמשנתו של רבי  
אליעזר בנו של ר"ה הגלילי והאי קרא דועבדתם  
לא מנינו דרשנוהו לתלמוד ולא לשום דבר  
אחרי חית לן לאוקמי שהוא מלוא מיוחדת  
לתפלה. ומ"ס חי זו היא עבודה שכלב זו תפלה  
הכי אמרינן בריש תענית (דף ב' ע"א) :  
דוע שהרבנן ז"ל השיג על רבינו במ"ס  
שהתפלה היא מלוא מן התורה שכבר  
ציארו חכמים בגמרא תפלה מדרבנן כמו  
שנאמרו בפ"ג דברכות (דף כ"א ע"א) לענין  
בעל קרי שקורא ק"ש ומבדק על המזון ואינו  
מתפלל והעלו הטעם ק"ש וברכת המזון  
דלורייתא תפלה דרבנן ובגמרא סוכה [ל"ח].  
אמרו נבי תפלה דתנא ואס' התחילו חזן מפסיקין  
הקשו מלוב דתנן נוטלו על שלחנו אלמא  
מפסיק והשיבו בדרך תימה מאי קושיא הא  
דלורייתא הא מדרבנן וכבר ראונו זו ז"ל  
שכתב שחייב אדם מן התורה וכן כתב בזה  
המאמר במלוא עשיית עמי התפלה יורם מן  
התורה אבל חובת התפלה עולה היא מן התורה.  
וגם זה אינו נכון בעיני שבעל קרי מבדק על המזון  
לאחריו מפני שהוא מן התורה ואינו מתפלל  
עד שיסבול אפילו עמד כמה ימים בקרי ועוד  
מפני שהואם ולא התפלל בשחרית ובמנחה  
במקום אחר. וזהו שכתבנו בזה המאמר

**א מצות** "עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועבדתם את יי אלהיכם. מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה. ואין מנין התפלות מן התורה. ואין משנה התפלה הזאת מן התורה. ואין לתפלה זמן קבוע מן התורה: **ב** ולפיכך ינשים ועבדים חייבין בתפלה לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמא אלא חיוב מצוה זו כך הוא שיהא אדם מתחנן ומתפלל בכל יום ומגיד שבחו של הקדוש ברוך הוא ואחר כך שאל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחנה ואחר כך נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו כל אחד לפי כחו: **ג** אם היה רגיל מרבה בתחנה ובקשה ואם היה ערל שפתים מדבר כפי יכולתו ובכל עת שירצה. וכן מנין התפלות כל אחד כפי יכולתו. יש מתפלל פעם אחת ביום. ויש מתפללין פעמים הרבה. והכל יהיו מתפללין נכח המקדש בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר תמיד ממושה רבינו ועד עזרא: **ד** כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע נתערבו בפרס ויוון ושאר האומות ונולדו להם בנים בארצות הגוים ואותן הבנים נתבלבלו שפתם והיתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צורכו בלשון אחת אלא בשיבוש שנאמר ובניהם חצי מדבר אשדודית וגו' ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקצר לשונו לשאול

א. סמ"ג עשין י"ט. קור א"ח ס' פ"ט : ב. קור א"ח ס' ק"ו : ג. סמ"ג עשין י"ט :

ידיד' לחזור ולהתפלל והם פסקו לעולם בכל ספק בהשגה שאינו חוזר ומתפלל מפני שהיה מדברין ואם אינה מזה בכל יום מהי שהיה החובה הזאת המועלת עליו מן התורה שיתפלל יום אחד בשנה או בכל ימיו פעם אחת אלא ודאי כל ענין התפלה אינו חובה ומה שדרשו בספרי ולעבדו זו תפלה לשמכתא היא. ודעת רבינו שמואל עשה מן התפלה להתפלל בכל יום ממ"ט ועבדתא אחת ה' ועבודה זו נריכה שהיה בכל יום אחת אינה בכל יום אולי נבא לומר שהיה פעם אחת בכל ימיו וזה ממה שלא יסבילו להדעת וא"כ ע"כ החיוב הוא להתפלל בכל יום אבל אין מניין התפלות מן התורה אלא בפעם אחת ביום שני : ואין משנה התפלה הזאת מן התורה. כלומר מטעם התפלה הזאת והוא מלשון ושנחתם אלא באי זה נוסח שיודמן לאדם זו. ומעשה מה שאמרו בבעל תרי שאינו מתפלל היינו שאינו מתפלל תפלה זו בנוסח זה שלם פעמים ביום אבל אומר

## לחם משנה

ומים צריך בכל יום אם כן התפלה ב"כ היא בכל יום למה שאתה שואל צריך זה :  
ב' ולפיכך נשים וצעדים וכו'. משה ריש פרק מי שמתו (דף כ'): : שידא אדם וכו' .  
פרק אין עומדין (דף ל"ב) דרש ר' שמלאי לעולם יסדר וכו' . מנא לן משה :  
ואח"כ נותן שנה. (אין לשאול) מנין לו לרבינו שזה מן התורה. ובעל קריים ספר כתב לא  
אחפזר לא היכא וגם צעתי יפלא :

וכן

## מגדל עוז

יבחנו חכמים זמן לחפלה ופי' ר"מ ז"ל כס"ה שחבר בלשון ערב כלומר שומי החפלה אינן מן החורס  
אבל חובת החפלה עצמה היא מן החורס כמו שצאנו למעלה והחכמים סדרו לה זמנים וזמן עיני אחרים  
הפלות כנגד תמידין הקדום כלומר סדרו זמנים כומי הקרבן: וליסבך נשים ועבדים כו' עד שלא הזמן  
גרמא. ספק היה קורא וספק מי שמחו (דף ק"א): אלא חיוב מזה וז' וכו' עד כפי הכל וילמדו אמתן.  
פירוש עומדין (דף ק"ב):

**מגדל** עשה להחפול בכל יום כו' עד מן המורה. כספיה נקרא דמיוני ועבדוהו את ה' אליהם ולעבדו זו חפלה ועוד כתיב וארחו מעבדו ועוד כתיב ולעבדו בכל לבבכם וכל נפשכם וארחו מעבדו שמואל וכו' וכן ה"ל ר"מ ו"ל בסי' ה' שחזר



**פ"ב א בימי ר"ג** רבו האפיקורוסין וכו'. צרייתא פרק תפלה השחר (ברכות דף כ"ח ע"ג) אמר ר"ג להכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת האפיקורוסים עמד שמואל הקטן ותקנה ואין ספק שמה שהולך ר"ג לתקנה היה לפי שבימיו רבו האפיקורוסין : וכתב ה"ר מנוח וז"ל א"כ דמפני האפיקורוסים תקנו היה להם להחזיר לאפיקורוסים אל חצי תקוה ויש לומר דלאנצ

**תפלת נדבה בשבתות וימים טובים לפי שאין מקריבין בהן נדבה אלא חובת היום בלבד :**

## פרק שני

**א בימי ר"ג רבו האפיקורוסין בישראל והיו מצירים לישראל ומסיתין אותן לשוב רייחרי השם .**

וכיון שראה שזו גדולה מכל צרכי בני אדם עמד הוא ובית דינו והתקין ברכה אחת שתהיה בה שאלה מלפני השם לאבד האפיקורוסין וקבע אותה בתפלה כדי שתהיה ערוכה בפי הכל . נמצאו כל הברכות שבתפלה תשע עשרה ברכות : ב"ב בכל תפלה שבכל יום מתפלל אדם תשע עשרה ברכות אלו על הסדר . במה דברים אמורים כשמצא דעתו מכוונת ולשונו תמהר לקרות יאבל אם היה מרוד ודחוק או שקצרה לשונו מהתפלל יתפלל שלש ראשונות וברכה אחת מעין כל האמצעיות ושלש אחרונות ויצא ידי חובתו : ג וזוהי הברכה שתקנו מעין כל האמצעיות . [א] הבינונו יי אלהינו לדעת את דרכיך ומול את לבבנו ליראתך לסלוח לנו להיות גאולים רחקנו ממכאוב ודשנונו ושכנונו בנאות ארצך ונפוצים מארבע תקבץ והתועים בדעתך ישפמו ועל הרשעים תניף ירך וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתיקון היכלך ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר לבן ישי משיחך מרם נקרא אתה תענה בדבר שיאמר והיה מרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע כי אתה הוא עונה בכל עת פודה ומציל מכל צוקה ברוך אתה יי שומע תפלה : ד במה דברים אמורים בימות החמה . אבל בימות הגשמים אינו מתפלל הבינונו מפני שצריך לומר שאלה בברכת השנים . וכן במוצאי שבתות וימים טובים אינו

מתפלל הבינונו מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת : ה ובשבתות ובימים טובים מתפלל שבע ברכות בכל תפלה ותפלה מארבע תפלות של אותו היום . שלש ראשונות ושלש אחרונות וברכה אמצעית מעין אותו היום . בשבתות חותמין בברכה אמצעית מקדש השבת . וברגלים חותם בה מקדש ישראל והזמנים . ואם היה שבת ויום טוב הותמים בה מקדש השבת וישראל והזמנים . בראש השנה חותמין בה מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון . ואם היה שבת חותם בה מלך על כל הארץ מקדש וישראל ויום הזכרון : ו במה דברים אמורים בתפלת ערבית ושחרית ומנחה . אבל תפלת המוספין ישל ראש השנה מתפלל תשע ברכות ושלש אחרונות של כל יום ושלש אמצעיות . ראשונה מן האמצעיות ענינה מלכיות . שנייה זכרונות . שלישית שופרות . וחותם בכל אחת מהן מעניינה : ז "ביום הכפורים מתפלל בכל תפלה מחמש תפלות שבע ברכות . שלש ראשונות ושלש אחרונות ואמצעיות מעין היום . וחותם בכל אחת מהן מלך על כל הארץ

א טור א"ח סי' קי"ב : ב טור סי' קי"ב : ג ט"ק דר"ס : ד טור סי' תקנ"א וע"ש : ה טור א"ח סי' תרכ"א :

## לחם משנה

**פ"ב א בימי ר"ג וכו' .** פרק תפלה השחר (דף כ"ח ע"ג) אמרו עמד שמואל הקטן ותקנה בפני רבן גמליאל ולכן אמר רבנו הוא וצית דיו :

**ב במה דברים אמורים .** שם במשנה ר' גמליאל אומר כל יום ויום מתפלל אדם י"ח ר' יהושע אומר מעין י"ח ר' עקיבא אומר אס שגורה תפלתו בפיו מתפלל י"ח ואם לאו מעין י"ח פסק ר' עקיבא להלכתא כוותיה מחבירי :

**ג וזוהי הברכה וכו' .** מנחות פס' : **ד במה דברים אמורים בימות החמה וכו' .** שם (דף כ"ט) מומר דרב ציבי בר אבי ומתקיף עליה מר זוטרא ונכלליה מכלל ודשנונו בנאות ארצך וכן על וממר אחי לאיטרודי ע"כ . וכתב הרב"ב בסי' ק"י בטור א"ח וז"ל ונראה לי דהא דחיישין דיעשה יותר בתפלת הבינונו מתפלת י"ח הוא מפני שאדם עשוי לעשות ציותר בדברים קלרים שנקל אדם יכול לדלג שחיס או שלם חיצות עד כאן . ונראה שהולך לומר כן למנהג אשכנז שכתב הטור וז"ל בסי' קי"א שצין בימות החמה צין בימות הגשמים אומרים ברך

## הנהגות מיימוניות

[6] פרי דקיימא לן כאביי דלייש אמאן דמצלי הבינונו ודלא כאמוראין הרבה החולקין ע"ש . אמנם בספר המצות כתב רבינו המחבר וכתב ואע"ג דלייש אבאי אמאן דמצלי הבינונו והו למי שמתרגיל עצמו לעשות כן תמיד בלא שום אינס עכ"ל :

לנו פי' תהיה נמצא לסלוח לנו וצוה יהיה גאולים : **ד במה דברים אמורים בימות החמה וכו' .** שם מומר דרב ציבי בר אבי [אדרי בר אבין] וכתב ה"ר מנוח דבגמרא פריך צין אימות הגשמים צין אמו"ש וי"ש ונכלליה מכלל ומשני דילמא אחי לאיטרודי משמע שאם מובטח דלא אחי לאיטרודי רשאי כדאמרין גבי נשיאות פנים עכ"ל . ובקשתי לו חזר ולא מנאחי :

וכן צמולאי שבתות . שם מומר דרב נחמן אמר שמואל :

**ה ובשבתות וימים טובים וכו' .** פרק שני דיוס טוב [צוה] (דף י"א) :

תנו רבנן יום טוב שחל להיות בשבת בש"א בשחר מתפלל שמונה של שבת בפני עננה ושל יום טוב בפני עננה ובה"א מתפלל שבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום בלמעט רבי אומר אף חותם בה מקדש השבת וישראל והזמנים תני חנא קמיה דרבינא מקדש ישראל והשבת והזמנים א"ל אטו שבת ישראל מקדשי ליה שבת מיקדשא וקיימא אלא אימא מקדש השבת וישראל והזמנים אמר רב יוסף הלכה כרבי וכדמתרין רבינא ופירש"י אטו שבת ישראל מקדשי ליה שהקדמת קדושת ישראל לשל שבת בשלמה זמנים לריך להקדים קדושת ישראל לקדושתן שעל ידי קדושת ישראל נתקדשו הם ואילו לא נתקדשו ישראל לא היו קובעים חדשים וקוראים מועדים צוה דין אלא שבת מיקדשא וקיימא משמע ימי בראשית ואינה תלויה בקביעות צוה דין עכ"ל . ומכיון דאשכחן דלצ"ה דקיימא לן כוותיהו אפילו צוים טוב שחל להיות בשבת אינו מתפלל אלא שבע כל שכן בשבת דלאו יום טוב דאפי' צ"ס מודו דלינו מתפלל אלא שבע שאל אחריו צוים טוב שחל להיות בשבת מתפלל ח' אלא להזכיר שבת ויום טוב : בראש השנה חותמין בה מלך וכו' :

**ו אבל תפלת המוספין של ראש השנה .** פסק צהרא דראש השנה (דף ל"ג) ומה שכתב והותם בכל אחת מהן מעניינה :

**ז ב"ה מתפלל בכל תפלה וכו' .** צרייתא פקקא קמא דנדה (דף ח') ומה שכתב וחותם בכל אחת מהן וכו' : אס

מתפלל הבינונו מפני שצריך לומר הבדלה בחונן הדעת : ה ובשבתות ובימים טובים מתפלל שבע ברכות בכל תפלה ותפלה מארבע תפלות של אותו היום . שלש ראשונות ושלש אחרונות וברכה אמצעית מעין אותו היום . בשבתות חותמין בברכה אמצעית מקדש השבת . וברגלים חותם בה מקדש ישראל והזמנים . ואם היה שבת ויום טוב הותמים בה מקדש השבת וישראל והזמנים . בראש השנה חותמין בה מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון . ואם היה שבת חותם בה מלך על כל הארץ מקדש וישראל ויום הזכרון : ו במה דברים אמורים בתפלת ערבית ושחרית ומנחה . אבל תפלת המוספין ישל ראש השנה מתפלל תשע ברכות ושלש אחרונות של כל יום ושלש אמצעיות . ראשונה מן האמצעיות ענינה מלכיות . שנייה זכרונות . שלישית שופרות . וחותם בכל אחת מהן מעניינה : ז "ביום הכפורים מתפלל בכל תפלה מחמש תפלות שבע ברכות . שלש ראשונות ושלש אחרונות ואמצעיות מעין היום . וחותם בכל אחת מהן מלך על כל הארץ

עלינו אלא שבימות הגשמים אומרים וכן על וממר לצרכה ולכן הולך לתרן חירון זה . וקשה לי על חירון דאס כן כשחירנו צגמרא על קושא אחריתא דמר זוטרא דאיתא התם ונכלליה מכלל ודשנונו וכו' . ואמרו אחי לאיטרודי הקשו שם אי הכי הבדלה בחונן הדעת נמי וכו' ומאי הקשו הא יש לחלק צין ברכה דהבינונו לצרכה דאיתא חונן שהיא ברכה ד"ח כמו שחלק הוא ז"ל ולמה הוצרכו צגמרא לתרן ולחלק צין תחלת ללוחא לאמנע ללוחא יותר טוב היה לו לחלק זה החילוק אף על גב דהוי בתחלת ללוחא כיון שהבדלה היא קצרה . לכן נראה לי לתרן למנהג אשכנזים דמכל מקום תחלת ללוחא מיקרי כיון שהוא קרוב לברכה לתחלת הברכה אבל ודשנונו בנאות ארצך הוא רחוק יותר מתחלת הברכה : וכן צמולאי שבתות וכו' . שם מומר דרב נחמן ואף ע"ג דהקשה עליה מר זוטרא ואסיקנא בקשיא עס כל זה לא אסיקנא בתווצתא וכן פסקו הפוסקים :

**ה ובשבתות וימים טובים וכו' .** ואם היו שבת וי"ט וכו' . פרק יום טוב שחל [צוה] דף י"א] מנחות שם דמותם מקדש השבת וישראל והזמנים :

בכל

## מגדל עוז

**פ"ב בימי ר"ג** רבו המונים כו' עד מעניינה . פ' תפלה השחר (דף כ"ח) ופ' שני דצוה : ביום הכפורים כו' עד יום הכפורים . פרק יום הכפורים (דף פ"א) ומייתי לה גדה פ"ק (דף ח') סוף גמרא מתניתין דאמר רבי אליעזר ארבע נשים דיין שעקן :